

בישול אחר בישול Cooking an Already Cooked Item

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב
משנה. כל שבא בחמין מערב שבת - שורין אותו בחמין בשבת. וכל שלא בא בחמין מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת. חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) וקוליים האיספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.
גמרא. כגון מאי? - אמר רב ספרא: כגון תרנגולתא דרבי אבא.

(2) רש"י מסכת שבת דף קמה עמוד ב
כל שבא בחמין - כלומר שנתבשל.
שורין אותו בחמין - כדי שיהא נמוח.
וכל שלא בא בחמין - כגון בשר יבש, שאוכלין אותו חי על ידי הדחק.
מדיחין אותו - ולא אמרינן זהו בישוליה, אבל לא שורין.
חוץ מן המליח ישן - דג מליח של שנה שעברה.
וקוליים האיספנין - שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו על ידי הדחה בחמין, והנך אפילו הדחה נמי לא, שזהו גמר מלאכתן והוי בשול.

כגון מאי - הוי בא בחמין שחוזרין ושורין אותו בחמין.
תרנגולתיה דר' אבא - מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחות מאליה, ואוכלה לרפואה.

(3) חידושי הרשב"א מסכת שבת דף לט עמוד א
גמרא כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת. פירוש שבא בחמין מלפני השבת ונתבשל כמאכל בן דרוסאי דשוב אין בו משום בישולי גוים והלכך שורין אותו אפילו בחמין בכלי ראשון, אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי והוי דבר שמתבשל בכלי ראשון כתבלין וכיוצא בזה אסור, וכדתנן בפרקין (מ"ב א') האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין.

(4) רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ג
המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור.

(5) כסף משנה הלכות שבת פרק ט הלכה ג
המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו וכו' פטור. נראה מדברי רבינו שכל שלא נתבשל כל צרכו אף על פי שהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול וחיובי מיחיב. והרמ"ך כתב נראה מדבריו שאם אינו מבושל כל צרכו אף על פי שנתבשל כמאכל ב"ד חייב משום מבשל, וק"ל א"כ לדבריו היאך מותר לשהות ע"ג כירה גרופה וקטומה דבר הצריך לו לאכול בלילה נחוץ דילמא מגיס כדגזרינן בצמר ליורה דבעינן עקורה וטוחה אלא לאו ש"מ דכל דבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אם מבשלו יותר אין בו משום מבשל כדאמרינן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת ותרנגולת דר' אבא מפרשי לה שלא כדברי הר"ף, עכ"ל:

(6) מגיד משנה הלכות שבת פרק ט הלכה ג
המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו וכו'. פרק חבית (שם קמ"ה): במשנה כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת ואמרו בגמ' כגון מאי אמר רב ספרא כגון תרנגולתיה דר' אבא. ופי' כגון מאי הוא מבושל כל צרכו בביאה בחמין מלפני השבת כדי שיהא מותר לשהותו בחמין בשבת כגון תרנגולתיה דר' אבא שהיתה מלוחה ביותר והיה די לה בביאה בחמין ומכאן שהמבשל דבר המבושל אפילו באור ממש פטור שאם היה בו משום בשול אפילו בחמי האור היה חייב. ודעת הרשב"א ז"ל וקצת מהמפרשים שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בו משום חיוב בשול דבר תורה ומ"מ באור ממש אסור וזה נלמד מדין חזרת מצטמק ורע לו כנזכר פ"ג ופשוט הוא. ומה שכתב וכן דבר שאינו צריך בישול פשוט הוא ונלמד ממה שנחלקו פרק כירה (שם מ"ב) שמן אם יש בו משום בשול אם לאו מכאן שדבר שאינו צריך בשול אין בו בשול לדברי הכל:

(7) דרישה אורח חיים סימן שיח
גם מה שכתב בית יוסף בסמוך (ד"ה אבל) אמה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט' זה לשונו המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו פטור דמשמע מדברי הרמב"ם דבשלא נתבשל כל צרכו אף על פי שהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול וחיובי נמי מיחיב וכן כתב עוד בית יוסף אחר כך בסמוך בשם הרמב"ם קשה לי דאם כן דברי הרמב"ם קצת סתרי

זה את זה שהרי כתב בפרק (כ"ט) [כ"ב] (ה"ח) זה לשונו דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת אף על פי שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת ע"ל והביאו בית יוסף בסמוך (עמ' תו ד"ה והא, הא') וכתב עליו זה לשונו ונראה מדבריו דאפילו לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון שנשרה במים רותחין חשוב כמבושל לענין שלא יחשב כמבשל בשבת כששורה אותו בשבת בחמין ע"ל והביא לו עוד ראייה מהמשנה. ואיך יהיו מחולקים כל כך הרבה. לענין בישולו על האש אפילו הגיע למאכל בן דרוסאי סבירא ליה דיש בו משום בישול ולשרותו בחמין מתיר אפילו לא הגיע עדיין למאכל בן דרוסאי ומשמע דאיירי אפילו בשריית חמין דכלי ראשון ואפילו הכי מותר לשרותו בו. על כן נראה לעניות דעתי דגם הרמב"ם בנתבשל כמאכל בן דרוסאי נתבשל כל צרכו מיקרי לה וכדעת הרא"ש ורבינו. ואף שהמגיד משנה כתב על דברי הרמב"ם שדעת הרשב"א וקצת מפרשים שנתבשל כמאכל בן דרוסאי לית ליה משום בישול. ומשמע קצת דעת הרמב"ם אינו כן. מכל מקום אינו מוכרע דיש לומר דדעת המגיד משנה מדגילו שאר המפרשים דעתם בנתבשל כמאכל בן דרוסאי לית ביה משום בישול יש לפרש גם כן דעת הרמב"ם בהכי ודוק. ובזה נסתלקה קושיית הרמ"ך שהביא שם בכסף משנה ריש פרק ט' (ה"ג) על הרמב"ם לפי שעלה על דעתו שהרמב"ם נתבשל כל צרכו דוקא קאמר עיין שם:

8) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

משנה. כירה שהסיקה בקש ובגבבא - נותנים עליה תבשיל. בגפת ובעצים - לא יתן עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר. בית שמאי אומרים, חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים, חמין ותבשיל. בית שמאי אומרים, נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים, אף מחזירין.

9) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לו עמוד ב

גמרא. איבעיא להו: האי לא יתן - לא יחזיר הוא, אבל לשהות - משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום, ומני - חנניה היא. דתניא, חנניה אומר: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - מותר לשהותו על גבי כירה, אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום; או דילמא: לשהות תנו, ואי גרוף וקטום - אין, אי לא - לא, וכל שכן להחזיר.

10) תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

חמין ותבשיל - נראה לר"י דסתם חמין ותבשיל היינו אפי' לא בשיל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי

11) תוספות מסכת שבת דף מח עמוד א

אומר רבינו שמואל דמותר לשום תפוחים אצל האש סמוך לחשכה אף על פי שלא יוכלו לצלות מבע"י דנאכלין טפי כמו שהן חיינ מתבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דשרי ואף על גב דבפ"ק (ד' יט:) תנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבע"י אף על פי שפעמים אוכלים בצל חי מ"מ אינו ראוי לאכול חי כמו תפוחים ורוצה להפיג חריפותן ולמתקן בבישולו ואם הטמין תפוחים עם הקדרה אסור להחזיר כרים וכסתות על הקדרה שעמהן או להוסיף על אותן כרים אף על גב דאם אין שם תפוחים מותר להחזיר כדתנן בפירקין (ד' נא.) כסהו ונתגלה מותר לכסותו ולהוסיף נמי אמרינן בגמרא (שם.) אם בא להוסיף מוסיף מוסיף מוסיף עם הקדרה תפוחים אסור

12) קיצור פסקי הרא"ש פרק ג' אות י"א (נכתב ע"י בנו הטור)

כל שלא הגיע כמאכל בן דרוסאי כל המקרב בשולו חייב, ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי כל זמן שהוא רותח לא שייך בו בשול ואם נצטנן והרתחו חייב: ודוקא בדבר שיש בו משקה אבל בדבר יבש שנתבשל אין בשול אחר בישול

13) טור אורח חיים הלכות שבת סימן שיח

ואם לא נתבשל כל צרכו ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול אפי' בעודו רותח וה"מ שיש בישול אחר בישול בתבשיל שיש בו מרק אבל דבר יבש שנתבשל כבר מותר לשרותו בחמין בשבת

14) בית יוסף אורח חיים סימן שיח

ונראה דלמאי דמסיק דוקא בנצטנן והרתחו חייב הא אם היה רותח לא כיון שכבר הגיע למאכל בן דרוסאי. ולפי זה הוה ליה לרבינו לפסוק כדמסיק הרא"ש דמשהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתחו חייב וכמו שכתב ברמזים (קיצור פסקי הרא"ש שם ס' יא) והוא כתב כאן דאפילו בעודו רותח שייך בו בישול. ואפשר שאף על פי שברמזים כתב מסקנת הרא"ש היינו לפי שבאותו הספר לא בא לכתוב סברת עצמו אלא לסדר דברי הרא"ש בקצרה אבל בספר זה שבא לפסוק הלכה למעשה לא רצה לסמוך על סברת הרא"ש שאין לה ראייה

15) דרישה אורח חיים סימן שיח

ועל כן צריכין ליישב דעת רבינו ולומר דודאי לא עלתה על דעתו לחלוק על אביו גם על עצמו כמ"ש ברמזים אלא דלשם מיירי בחיוב ואיסור דאורייתא וסבירא ליה דאינו אסור מן התורה מיד שהגיע למאכל בן דרוסאי אם לא שנצטנן ורבינו איירי הכא באיסור דרבנן. וכן דייק לישנא דרבינו שהרי כתב זה לשונו ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול. הרי דשינה בלשונו לכתוב שייך ולא כתב יש בו משום בישול כמו שכתב ברישא שמע מינה דסבירא ליה גם כן דאינו אסור מן התורה אלא מדרבנן שייך בו בישול...

...גם מה שכתב בית יוסף בסמוך (ד"ה אבל) אמה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט' זה לשונו המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו פטור דמשמע מדברי הרמב"ם דבשלא נתבשל כל צרכו אף על פי שהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול וחיובי נמי מיחייב וכן כתב עוד בית יוסף אחר כך בסמוך בשם הרמב"ם קשה לי דאם כן דברי הרמב"ם קצת סתרי זה את זה שהרי כתב בפרק (כ"ט) [כ"ב] (ה"ח) זה לשונו דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת אף על פי שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת עכ"ל והביאו בית יוסף בסמוך (עמ' תו ד"ה והא, הא) וכתב עליו זה לשונו ונראה מדבריו דאפילו לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון שנשרה במים רותחין חשוב כמבושל לענין שלא יחשב כמבשל בשבת כששורה אותו בשבת בחמין עכ"ל והביא לו עוד ראיה מהמשנה. ואיך יהיו מחולקים כל כך הרבה. לענין בישול על האש אפילו הגיע למאכל בן דרוסאי סבירא ליה דיש בו משום בישול ולשרותו בחמין מתיר אפילו לא הגיע עדיין למאכל בן דרוסאי ומשמע דאיירי אפילו בשריית חמין דכלי ראשון ואפילו הכי מותר לשרותו בו. על כן נראה לעניות דעתי דגם הרמב"ם בנתבשל כמאכל בן דרוסאי נתבשל כל צרכו מיקרי לה וכדעת הרא"ש ורבינו

16) שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ד

תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטנן. הגה: וי"א דוקא אם מלטמק ויפה לו (רבינו ירוחם ח"ג); ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי, שייך בו בישול אפילו בעודו רותח; וה"מ שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו מרק, אבל דבר שנתבשל כבר, והוא יבש, מותר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו בחמין בשבת אבל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן ומן הדג שנקרא קולייס האספנין שאינם צריכים בישול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. הגה: וה"ס כל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל כלל שרייה, לאסור לשרותו בשבת, דכיון גמר מלאכה.

17) משנה ברורה סימן שיח ס"ק כו

כמאכל ב"ד - וה"ה יותר עד שיגמר בישולו שייך בו בישול מן התורה:

18) ביאור הלכה סימן שיח סעיף ד

אפילו בעודו רותח - כן הוא דעת הרמב"ם וטור [וכן משמע בתוספות ל"ט ד"ה כל ע"ש אך בתוספות ריש פרק כירה ד"ה חמין ותבשיל משמע דכל שנתבשל כמאב"ד מותר להחזיר]. והנה לפלא היה בעיני מתחלה על פסק המחבר שסתם כדעת הרמב"ם דהלא הרבה ראשונים חולקין ע"ז והם הרמב"ן בחידושו ורבינו יונה והרשב"א והרא"ש והר"ן והמאירי כולם פוסקין דמכיון שנתבשל כמאב"ד שוב אין בו משום בישול ומותר להחזיר בשבת לתנור גרוף מן הגחלים אף שהוא חם ויכול לגמור הבישול ע"ז אמנם מצאתי אח"כ דגם דעת הרמב"ם לאו דעת יחידאה היא דהרבה מן הראשונים שסוברין כמותו והוא האור זרוע הגדול מצדד ג"כ כן ע"ש במלאכת אופה וגם מביא שם כן בסוף דבריו בשם פירוש הריב"א ועוד מצאתי חבל ראשונים דקיימי בחדא שיטתא דעד שנגמר בישולו כל צרכו יש בו משום בשול והוא ספר התרומה והסמ"ג והסמ"ק והגה"מ שכתבו שיזהר שלא יוסיף כיסוי משתחשך על הקדרה שלא נגמר בישולה כל צרכה מפני שממהר בישולה ע"ז והעתיקם הטוש"ע לעיל בסימן רנ"ז סעיף ד' וע"כ דסבירא להו דיש בזה איסור דאורייתא דאם אין בו איסור דאורייתא יהא מותר לגמרי וכמו שכתב בב"י בסימן זה וכן משמע מפירוש הגר"א שכתב שם הטעם מהא דמגיס אלמא דס"ל דיש בזה איסור דאורייתא [אך ק"ק על הרא"ש בפרק במה טומנין בתחלתו שהעתיק ג"כ הדין שלא יוסיף כיסוי אף שהוא בעצמו ס"ל דחזרה מותר בשנתבשל כמאב"ד ויש ליישב דבריו אינם רק לענין כירות אבל לא לענין קדרה גופא אבל על יתר הפוסקים הנ"ל לא נוכל ליישב זה דהם כתבו בהדיא על הקדרה ע"ש] וכן לדעת רש"י ע"כ דס"ל ג"כ דיש בזה משום בישול עיין ברא"ש פרק כירה סימן יר"ד ובק"נ שם. היוצא מדברינו דהרמב"ם ורש"י והתרומה והסמ"ג והסמ"ק והגה"מ ואור זרוע והריב"א והטור כולם סוברים דיש בזה משום בישול וע"כ אין לזוז למעשה מפסק השו"ע ובפרט שהוא דאורייתא ומ"מ נראה דבדיעבד אם החזיר הישראל הקדירה במקום חם דהיינו לתנור גרוף [דאל"ה אסור משום חזרה לכ"ע וכנ"ל בסימן רנ"ג] אין לאסור התבשיל בדיעבד וכמו שכתב הפמ"ג בס"ק יר"ד דכל שיש ספק פלוגתא אי הוי בישול אין לאסור בזה בדיעבד:

19) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לד עמוד א
אמר רבא: מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה, גזרה שמה ירתיח.

20) רש"י מסכת שבת דף לד עמוד א
אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל - כגון למר ומוכין.
משחשכה - כדתנין במתניתין: וטומנין את החמין, טעמא - הספק חשכה, הא ודאי חשכה - אין טומנין, וסתם הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל, דאילו בדבר המוסיף הבל - אפילו מצטנן יום אסור, כדתנין בפרק ד' / בשבת / (מז, ב) אין טומנין לא בגפת כו' גזירה שמא ימלא קדרתו שגלגלנה כשירלה להטמינה, וירתיחנה תחילה, ונמלא מצשל בשבת.

21) תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח עמוד ב
אמר שמואל: ביורה עקורה. - וניחוש שמה מגיס בה, בעקורה וטוחה.

22) רש"י מסכת שבת דף יח עמוד ב
מגיס - מהפך זה, וצמזשל הו' ציטול.

23) רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן יא
יא ורש"י פירש לעיל גזירה שמה ירתיח קדירה שנצטננה כשירצה להטמינה וירתיחנה בתחלה באור ונמצא מבשל בשבת ופריך אי הכי בין השמשות נמי נגזר דהא שבות מעליא הוי דהא איכא גזירת איסור דאורייתא וכן לעיל בפרק קמא (דף יח ב) גבי יורה עקורה דפריך והלא מגיס ופירש רש"י ובמבושל הוי בשול מדרבנן / מדבריו / למדנו שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה והא דאמרין כל שבה בחמין לפני השבת שורין אותו בחמין בשבת היינו דבר יבש כגון תרנגולתא דרבי אבא לקמן בפרק חבית (דף קמה ב) ונראה לי להביא ראיה לדבריו מהא דתניא במסכת יום טוב בפרק המביא יין ת"ר אחד מביא האור ואחד מביא העצים ואחד שופת את הקדירה ואחד נותן לתוכה מים ואחד נותן לתוכה תבלין אחד מגיס בה כולן חייבין אף על פי שאותו שנתן לתוכה מים נתחייב משום מבשל המגיס בה נמי חייב משום מבשל אלמא יש בישול אחר בישול ואף על פי שהרתיח ואיכא למידחי דעד שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אפשר דאין בישול אחר בישול ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתיחו חייב כדפי' רש"י לעיל גבי שמה ירתיח והא דפריך בפרק קמא והלא מגיס אפילו ביורה רותחת איכא למימר סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם אי נמי לאו משום בישול פריך אלא משום צובע כשהוא מגיס מכניס הסמנין בצמר.

24) רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב יב חלק ג
כי כל דבר שנצטנן אפילו מבושל כל צרכו ויש בו רוטב ומצטמק ויפה לו יש בו משום בישול ולפי' אין מניחין אותו כל כך סמוך למדורה ממקו' שהיד סולדת בו אלא ברחו' כדי שלא יהא מאותו מקום יד סולדת בו והא דאמר' למעלה כל שבה בחמין מע"ש שמתר לחממו מיירי בדבר יבש כגון תרנגול' וכיוצ' בו

25) חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב
ומכל מקום מסתברא דאינו אסור כנגד המדורה ולא בכלי ראשון אלא צונן שלא נתבשל וגזירה הפשר אטו בישול, אבל צונן שנתבשל אפילו בכלי ראשון או כנגד המדורה ואפילו במקום שהיד סולדת בו מותר, והוא שלא יתן על גבי האש או על גבי כירה ממש,

26) שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ד
תבשיל שנתבשל כל צרכו, (כב) יש בו משום (כג) בישול (כד) אם נצטנן. הגה: יג ו"א דוקא אם מצטמק (כה) ויפה לו (כז) ירוחם ח"ג; ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפילו נתבשל (כו) כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול (כז) אפילו בעודו רותח; (כח) וה"מ שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו (כט) מרק, (ל) אבל דבר (לא) שנתבשל כבר, (לב) והוא יבש, (לג) מותר לשרותו בחמין בשבת

27) משנה ברורה סימן שיח ס"ק כד
(כד) אם נצטנן - היינו שאין היד סולדת בו אף שהוא קצת חם עדיין [לד] אבל אם היד סולדת בו אף שנצטנן מרתיחתו לא שייך בו בישול עוד דבכלל רותח הוא ואין בישול אחר בישול [ודוקא לענין להחזירו לתנור כשהוא גרוף מן הגחלים או שהם עמומין אבל לתנור כשאינו גרוף וכ"ש על האש ממש אסור להחזיר לכו"ע אפילו רותח גמור וכדלעיל ברנ"ג] וכ"ז

הוא דעת המחבר אבל הרמ"א לקמן בסט"ו בהג"ה כתב דכל זמן שלא נצטנן לגמרי נהגו להקל [לה] דאין בו משום בישול וע"ש:

28 שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ח

(נז) להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש, י"א שדינו כמניחו כנגד המדורה (נח) וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון שיבש, מותר להניחו ע"ג (נט) מיחם שעל גבי האש. וי"א דהוי כה כמניח ע"ג כירה לכתחלה ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו ואפילו אם מצטמק ורע לו ואפילו אם נותנו שם לשמור חומו; (ס) כו וראשון נראה עיקר. ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו (סא) רוטב (סב) ומצטמק ויפה לו, אסור לד"ה.

29 מגן אברהם סימן שיח ס"ק כז

ומצטמק ויפה לו - ז"ל רי"ו והוא מ"ש רמ"א בהג"ה ס"ד וצ"ע מאחר שהרב"י סתם בס"ד דלא כוותיה משמע דס"ל דאפי' מצטמק ורע לו יש בו בישול אם נצטנן וא"כ אסור להניחו ע"ג מיחם ולמה כתב כאן מצטמק ויפה לו וצ"ע, ואפשר דסמך על מ"ש כאן:

30 משנה ברורה סימן שיח ס"ק סב

(סב) ומצטמק ויפה לו - דע דכל לשון הסעיף הזה הוא מלשון רי"ו [פו] ואזיל לשיטתיה הנזכר לעיל בס"ד בהג"ה דדוקא במצטמק ויפה לו אז יש בישול אחר בישול ולדינא כבר כתבנו לעיל בס"ד דהלכה כשאר פוסקים דאין מחלקין בזה [פז] ואף המחבר אפשר דסובר כן כמו שסתם שם אלא דלישנא דרי"ו נקיט ואזיל:

31 שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף טו

(צב) דבר שנתבשל (צג) כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו (צד) כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו. הגה: (נה) ואפי' נלטן כבר. אבל אם הוא (נו) רוחה, אפילו בדבר שי"ש צו מרק, מותר. (נז) ויש מקילין לומר דכל שאין נוספו (נח) ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך לו, לט אפילו ולה נלטן, מותר (המניד פרק כ"ז). ונהגו להקל בזה (נט) אם לא נלטן לגמרי. וזו שכחתי לעיל ס' רל"ג.

32 משנה ברורה סימן שיח ס"ק צט

(צט) אם לא וכו' - אף דלדעת המחבר כיון שנצטנן מעט מחמימותו ואין היס"ב שוב יש בו משום בישול וכמו שכתבנו לעיל בס"ד המנהג להקל בזה דסומכין בזה איש מקילין כ"ז שלא נצטנן לגמרי:

33 חזון איש אורח חיים, מועד הלכות שבת - סימן לז אות יג ד"ה וכתב הרמ"א דאנן

וכתב הרמ"א דאנן נוהגים להקל כדעת הרשב"א והר"ן דאפילו בדבר לח אין בישול אחר בישול אף שנצטנן אלא שאין אנו מקילין אלא בלא נצטנן לגמרי, והנה מעיקר הדין אין שום מקום לחלק בין נצטנן לגמרי ללא נצטנן לגמרי דכל שאין היס"ב חשיב מן הדין כצונן וע"כ שאנו תופשיין לעיקר הדין כדעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן שאין איסור לחמם את הצונן המבושל, אלא מפני שלא יבואו להקל בחמים לא נהגו להקל בצונן שאין חמימותו ניכרת, ואפשר שהוא משום גדר חזרה ע"ג גרופה דבנצטנן לגמרי לדעת המ"א בטלה שהי' ראשונה ומיהו משמע דבדבר יבש מקילין אפי' בנצטנן לגמרי.

34 שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שיח סעיף ט

כל דבר לח יש בו בישול אחר בישול דהיינו תבשיל לח שנתבשל כבר כל צרכו ונצטנן ואפילו לא נצטנן לגמרי אלא שאין היד סולדת בו וחממו בשבת עד שהיד סולדת בו חייב משום מבשל אבל אם הוא חם כל כך עד שהיד סולדת בו ומרתחו יותר אין בזה משום בישול ומותר אפילו לכתחלה להרתחו סמוך לאש במקום שאין לחוש לחיתוי כמו שיתבאר (ואם מותר ליתנו על גבי כירה או תנור נתבאר בסימן רנ"ג) ויש אומרים שאפילו נצטנן לגמרי אין בישול אחר בישול ומותר להרתחו בשבת סמוך לאש במקום שאין לחוש לחיתוי. ונהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי אלא ראוי עדיין לאכול מחמת חמימותו אבל אם נצטנן לגמרי נוהגין כסברא הראשונה אפילו לענין דיעבד כמו שנתבאר בסימן רנ"ג ואפילו ליתנו על תנור בית החורף קודם שמסיקו הנכרי כדי שיתחמם כשיסיקנו אסור כמו שנתבאר שם וכן בכל דבר שיתבאר שיש בו משום בישול:

35 שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן מב

ג. ואשר נסתפק מה גדר בישול כלפי מים דהמג"א ש"ח ס"ק י"ד כתב דאם בא רק בחמין קודם שבת אסור להוסיף חמימותו (ביבש), ובמים מספק"ל לכבודו אם הגיע כבר לדרגת יד סולדת בו, האם שייך בזה תוספת בישול. הנה הגאון אגלי טל במלאכת אופה ס"ק י"ט נו"נ באם במים הבישול גורם או החימום. ונפ"מ דבנצטנן יהי' חייב לכו"ע משום בישול אחר בישול, ונתלה בלשון הרמב"ם שכתב גבי מאכל המבשל את המאכל, ובמים נקט המחמם את המים, ובאותו ט"ו שם כ' להלכה דהא דאין בישול אחר בישול הוא רק במאכל שהחייב הוא על מה שנעשה מבושל, אבל במים שהחייב הוא על מה שנתחממו כשנצטננו עבר בישולם, וא"כ החימום השני ה"ה כחימום הראשון, ולפ"ז יצא קולא בנ"ד

שאם כבר יד סולדת במים לא יהי' דין בישול אח"כ. אבל למעשה אין להקל דהגאון אבני נזר בהשמטות בסוף ספרו (דף קל"ח) חזר מכל היסוד שלו ודעתו דמים שוה לגמרי לתבשיל דגם מים למי שרוצה בחמין מבשלו עד שיעלה רתיחה לגמרי ולא מסתפק ביד סולדת, ובזה"ז נזהרים בזה מחמת בריאות, וא"כ יצא קולא וחומרא, קולא דיש לו דין אין בישול אחר בישול אם כבר נתבשל פעם אחת רק לא נצטנן לגמרי, עיין רמ"א שם סט"ו, וחומרא - דאחרי יד סולדת לפני הבישול ה"ה כשאר תבשיל דיש בישול אחרי בישול מה"ת או מדרבנן, וע"ע מש"כ בעניי בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' מ"ה ד"ה וחשבת.

36 שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

בישול (א) האם מותר לחמם דבר לח שנתבשל כדי יד סולדת, ונצטנן קצת, ואף להרתיחו.
תשובה: לאחר שהוא יד סולדת אמת שהוא כבר נחשב בשול, ואולי אין זה אף בחשיבות מצטמק ויפה לו, דאם היה זה כמצטמק ויפה לו אפשר לאסור מדרבנן עיין בעה"ש סי' שי"ח סעיף י"ט, ולדידיה יהיה אסור להעמיד במקום שאפשר לבא ליד העלאת רתיחות אלא במקום שיבא רק לידי יד סולדת אבל יותר מסתבר שכיון שאיכא דעדיפי להו שלא יהיה יותר מיד סולדת לא נחשב מצטמק ויפה לו. עכ"פ מש"ע הגר"ז סי' שי"ח ס"ט שמתיר אפילו להרתיח מים שהיד סולדת בהן, ואף שאיירי בנצטנן הרי איירי אליבא דסוברין יש בשול אחר בשול בלח אף לחייב כשלא היה יד סולדת ובשלו עד שנעשה יד סולדת דלא כקולת הרמ"א, א"כ או דסובר דלא כעה"ש שבמצטמק ויפה לו אסור מדרבנן, או שסובר דלא נחשב מצטמק ויפה לו כהטעם שכתבתי, עכ"פ יש לסמוך ע"ז ויש להתיר דבר לח שנתבשל ליד סולדת כשנצטנן קצת שעדיין חם הוא וראוי לאכול מחמת חמימותו להעמיד אף במקום שירתיח, כדעת כת"ה.